

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.47>

УДК 330.341.1

С. В. Козловський,

д. е. н., професор,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0707-4996>

В. О. Клочковська,

к. е. н., доцент,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8769-3636>

В. О. Козловський,

к. е. н., професор,

Вінницький національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0955-4347>

Д. Ю. Белінська,

студент, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5395-1200>

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ПЕРЕРОЗПОДІЛ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

S. Kozlovskyi,
*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Vasyl' Stus Donetsk National University*

V. Klochkovska,
PhD in Economics, Vasyl' Stus Donetsk National University

V. Kozlovskyi,
*PhD in Economics, Professor,
Vinnytsia National Technical University*

D. Belinska,
Student, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia

THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE REDISTRIBUTION OF INNOVATION POTENTIAL

У статті здійснено комплексний аналіз процесів перерозподілу інноваційного потенціалу України внаслідок вимушеної релокації підприємств під час війни. Зазначено, що сучасні військові конфлікти характеризуються високим рівнем технологічності, що підвищує значущість інноваційної діяльності для національної безпеки та післявоєнного відновлення економіки. Водночас війна спричиняє руйнування інноваційної інфраструктури, міграцію висококваліфікованих кадрів, розрив інноваційних ланцюгів, що створює суттєві диспропорції у розвитку інноваційних процесів. На основі аналізу останніх досліджень встановлено, що понад 750 підприємств, значна частина яких є інноваційно активними, були евакуйовані із східних і центральних областей України до західних регіонів. Найбільша кількість підприємств релокована до Львівської, Закарпатської, Чернівецької, Івано-Франківської, Хмельницької та Тернопільської областей. Основними донорами інноваційного потенціалу стали Харківська, Донецька, Луганська, Запорізька, Дніпропетровська області та м. Київ. Виявлено, що релокація супроводжується значним трансфером технологій, формуванням нових освітніх програм, створенням інноваційної інфраструктури, що

позитивно впливає на економіку приймаючих регіонів. Водночас виявлено суттєві бар'єри інтеграції релокованих підприємств, серед яких найважливішими є інфраструктурні проблеми, кадрові та фінансові труднощі, адміністративні обмеження. Для максимізації позитивних ефектів від перерозподілу інноваційного потенціалу запропоновано низку стратегічних ініціатив, серед яких створення спеціалізованих індустріальних парків з відповідною інфраструктурою та податковими стимулами, розробка регіональних програм підтримки трансферу технологій, формування регіональних центрів компетенцій на базі місцевих університетів, фінансова підтримка релокованих підприємств, розвиток міжрегіональної співпраці між західними областями для уникнення конкуренції за інвестиції. Запропоновані заходи спрямовані на забезпечення сталого економічного розвитку, підтримку інноваційної активності та сприяння ефективному управлінню інноваційним потенціалом у кризових умовах.

The article presents a comprehensive analysis of the processes of redistribution of Ukraine's innovation potential as a result of the forced relocation of enterprises during the war. It is noted that modern military conflicts are characterized by a high level of technological advancement, which increases the significance of innovation activities for national security and post-war economic recovery. At the same time, the war causes the destruction of innovation infrastructure, the migration of highly qualified personnel, and the disruption of established innovation chains, leading to significant imbalances in the development of innovation processes. Based on the analysis of recent research, it has been established that more than 750 enterprises, a significant share of which are innovation-active, were evacuated from the eastern and central regions of Ukraine to the western regions. The largest number of enterprises were relocated to the Lviv, Zakarpattia, Chernivtsi, Ivano-Frankivsk, Khmelnytskyi, and Ternopil regions. The main donors of innovation potential were the Kharkiv, Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhia, Dnipropetrovsk regions, and the city of Kyiv. It has been revealed that the relocation is accompanied by significant technology transfer, the formation of new educational programs, and the development of innovation infrastruc-

ture, which positively impacts the economies of the host regions. At the same time, significant barriers to the integration of relocated enterprises have been identified, among which infrastructure problems, human resource shortages, financial difficulties, and administrative restrictions are the most critical. To maximize the positive effects of the redistribution of innovation potential, a number of strategic initiatives are proposed, including the creation of specialized industrial parks with appropriate infrastructure and tax incentives, the development of regional programs to support technology transfer, the formation of regional centers of competence based on local universities, financial support for relocated enterprises, and the development of interregional cooperation among western regions to avoid competition for investments. The proposed measures are aimed at ensuring sustainable economic development, supporting innovation activities, and promoting effective management of innovation potential under crisis conditions.

Ключові слова: евакуація підприємств, трансфер технологій, інноваційний потенціал, релокація бізнесу, регіональний розвиток, воєнна економіка.

Keywords: enterprise evacuation, technology transfer, innovation potential, business relocation, regional development, wartime economy.

Постановка проблеми. Військові конфлікти завжди були каталізаторами глибинних трансформацій економічних систем, що зумовлює необхідність системного дослідження механізмів та наслідків таких трансформацій. Особливої актуальності набуває проблема перерозподілу інноваційного потенціалу в умовах війни, оскільки саме інноваційна діяльність визначає довгострокову конкурентоспроможність національних економік та їх здатність до відновлення після завершення військових дій.

Сучасні військові конфлікти характеризуються безпрецедентним рівнем технологічності та інформаційної насиченості, що підвищує важливість інноваційної складової в забезпеченні національної безпеки. Водночас, військовий стан створює унікальні умови для прискореної розробки та впровадження інно-

вацій, переорієнтації науково-технічних ресурсів на вирішення нагальних проблем оборонного та цивільного характеру, формування нових моделей співпраці між державою, бізнесом та науковими установами.

З іншої сторони, військові дії призводять до руйнування існуючої інноваційної інфраструктури, міграції висококваліфікованих кадрів, переривання усталених ланцюгів створення інноваційної продукції, скорочення фінансування цивільних інноваційних проектів. Ці протиріччя свідчать про складність та неоднозначність впливу війни на інноваційний потенціал економічних систем різних рівнів. Слід також підкреслити, що перерозподіл інноваційного потенціалу в умовах війни характеризується системною нестійкістю та високим рівнем ентропії. Незважаючи на активізацію інноваційних процесів у окремих секторах (зокрема, оборонно-промисловому комплексі), збільшуються диспропорції у розвитку інноваційної діяльності різних галузей, поглиблюється технологічний розрив між регіонами, послаблюється керованість інноваційними процесами в цілому. Це обумовлює необхідність ретельного аналізу факторів та моделей перерозподілу інноваційного потенціалу в умовах військових конфліктів для забезпечення ефективного управління інноваційними процесами та формування стратегій післявоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації інноваційного потенціалу України в умовах війни стало предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців. Значний внесок у вивчення вимушеної міграції промислових підприємств зробили О.І. Амоша та І.П. Булеєв, які розглянули цей процес у контексті світового досвіду та українських реалій. Питання просторових трансформацій економіки України в умовах війни ґрунтовно дослідили Я.А. Жаліло та О.Ю. Снігова, які запропонували теоретичні засади аналізу регіональних економічних змін у кризових умовах. Особливості збереження та розвитку інноваційного потенціалу України в умовах війни висвітлено у працях І.Ю. Єгорова та Т.М. Червінської, які розробили концептуальні підходи до оцінки втрат інноваційного потенціалу та шляхів його відновлення. Т.Г. Васильців та Р.Л. Лупак досліджували структурні зміни в економіці західних

областей України внаслідок релокації бізнесу, зокрема приділяючи увагу питанням адаптації локальних економік до нових умов. Серед міжнародних досліджень варто відзначити аналітичні звіти Світового банку, Європейської комісії та ОЕСР, які розглядають процеси релокації підприємств та трансферу технологій у контексті економічної стійкості та післявоєнного відновлення України.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз процесів перерозподілу інноваційного потенціалу України із східних та центральних регіонів до західних областей внаслідок вимушеної релокації підприємств в умовах війни, а також визначення впливу трансферу технологій на економічний розвиток приймаючих регіонів.

Основні результати дослідження. Військові конфлікти XXI століття свідчать про те, що лінійні моделі інноваційного розвитку в умовах війни втрачають свою релевантність. Інноваційний потенціал в умовах військового конфлікту можна представити як надскладну систему, яка об'єднує всю сукупність взаємопов'язаних процесів, що відбуваються у сфері науково-технічного розвитку, інноваційного оновлення виробництва, формування людського та інтелектуального капіталів, міжнародного технологічного трансферу, державного та приватного фінансування інноваційної діяльності тощо.

Нова економіка – це сукупність економічних систем різного рівня: держави, регіонів, галузей, підприємств тощо. Економічні системи, будучи об'єктивно існуючою реальністю, розглядаються різними представниками економічної науки з позицій певних методологічних принципів. Загальна сукупність уявлень про сутність економічних систем стала основою для формування концепцій їх розвитком.

У сучасних умовах функціонування і розвитку економічних систем доцільно уточнити термін «нова економіка» в аспекті економічних систем. В даному аспекті «нову економіку» можна розглядати з позицій «сучасної економічної системи».

Сучасна економічна система – це сукупність економічних систем різного рівня: держави, регіонів, галузей, підприємств тощо (рис. 1) [1].

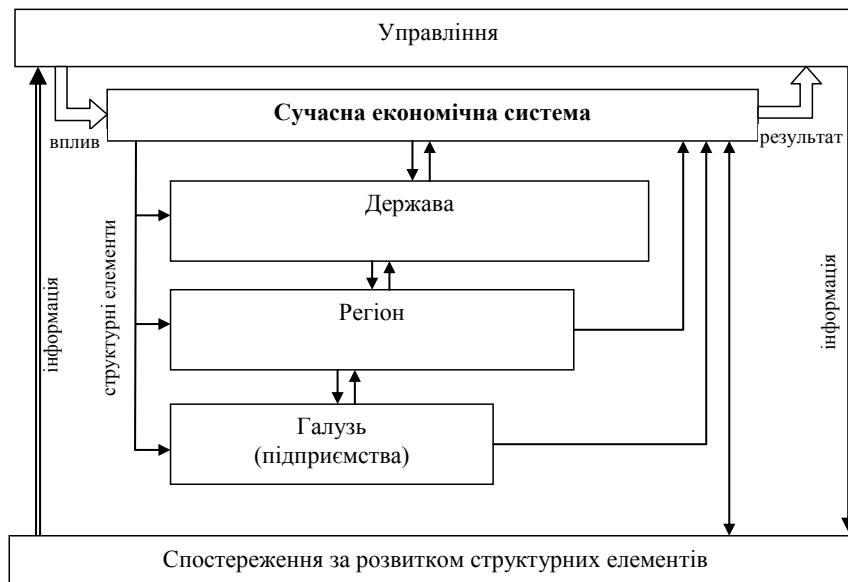

Рис. 1. Графічне зображення організаційної структури сучасної економічної системи [1]

За даними Міністерства економіки України, станом на початок 2024 року було евакуйовано понад 750 підприємств, з яких близько 35% можна класифікувати як інноваційно активні [2]. Цей процес супроводжувався не лише фізичним переміщенням матеріальних активів, але й міграцією висококваліфікованих спеціалістів та трансфером технологій і управлінських практик, що створило передумови для формування нових центрів інноваційного розвитку на заході України.

Таблиця 1. Розподіл релокованих підприємств за регіонами (2023 рік)

Область	Частка релокованих підприємств (%)
Львівська	24
Закарпатська	14,5
Чернівецька	9,8
Івано-Франківська	8,3
Хмельницька	7,3
Тернопільська	6,3

Динаміка релокації у 2022-2024 роках. Аналіз даних Міністерства економіки та Державної служби статистики України дозволяє простежити динаміку релокації підприємств протягом 2022-2024 років (рис. 2). Найбільш інтенсивна

фаза евакуації припала на перші місяці повномасштабного вторгнення (березень-червень 2022 року), коли було переміщено близько 60% від загальної кількості релокованих підприємств. Подальші хвилі релокації пов'язані з ескалацією бойових дій у різних регіонах та руйнуванням критичної інфраструктури.

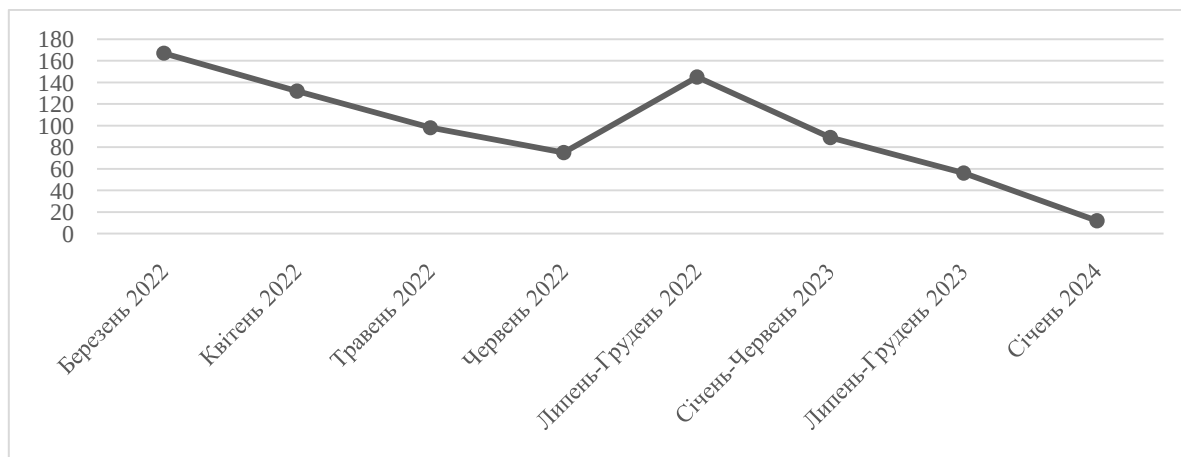

Рис. 2. Динаміка релокації підприємств з березня 2022 по січень 2024 року [3]

Аналізуючи галузеву структуру релокованих підприємств, варто відзначити, що серед інноваційно активних компаній найбільшу частку становлять підприємства ІТ-сектору (28%), машинобудування (21%), фармацевтичної промисловості (17%), оборонно-промислового комплексу (15%), агротехнологій (11%) та енергетики (8%) [2].

Регіональні особливості перерозподілу інноваційного потенціалу. Географія релокації інноваційно активних підприємств демонструє чітку тенденцію до переміщення із східних та центральних регіонів до західних областей України (табл. 2). Найбільшу кількість підприємств було переміщено з Харківської, Донецької, Луганської, Запорізької, Дніпропетровської та Київської областей.

Такий розподіл пояснюється як відносною безпекою цих регіонів, так і наявністю необхідної інфраструктури, кваліфікованої робочої сили та логістичними перевагами, пов'язаними з близькістю до кордонів ЄС [4].

Таблиця 2. Географія релокації інноваційно активних підприємств за регіонами

Регіон походження	Кількість релокованих підприємств	Основні регіони призначення
Харківська область	87	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області
Донецька область	64	Львівська, Тернопільська, Закарпатська області
Луганська область	41	Тернопільська, Хмельницька області
Запорізька область	39	Львівська, Івано-Франківська області
Дніпропетровська область	35	Львівська, Чернівецька, Рівненська області
Київська область та м. Київ	26	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області
Інші регіони	22	Різні західні області

Релокація інноваційно активних підприємств супроводжується не лише фізичним переміщенням обладнання та персоналу, але й трансфером технологій, що відбувається через наступні механізми [5]:

1. Пряме переміщення виробничих технологій та ноу-хау з підприємств-донорів до приймаючих регіонів.
2. Створення спільних підприємств та інтеграція релокованих компаній з місцевими виробниками.
3. Формування нових освітніх програм та курсів у місцевих навчальних закладах за участю фахівців з релокованих підприємств.
4. Розвиток інноваційної екосистеми в приймаючих регіонах через створення нових об'єктів інноваційної інфраструктури.
5. Створення нових синергетичних форм розвитку підприємств.

За оцінками експертів, близько 65% релокованих інноваційних підприємств після переміщення активно впроваджували нові технологічні рішення, що не були поширені в приймаючих регіонах до їхнього прибуття [6, 7, 8].

У центрі сучасних досліджень впливу війни на економічні системи — проблема перерозподілу ресурсів та трансформації інноваційних пріоритетів. Інноваційний потенціал в умовах військового конфлікту можна представити як надскладну систему, яка об'єднує всю сукупність взаємопов'язаних процесів, що відбуваються у сфері науково-технічного розвитку, інноваційного оновлення виробництва, формування людського та інтелектуального капіталів, міжнародного технологічного трансферу, державного та приватного фінансування інноваційної діяльності тощо.

Для концептуалізації інноваційного потенціалу в умовах війни доцільно розглянути його структуру та компоненти (рис. 3).

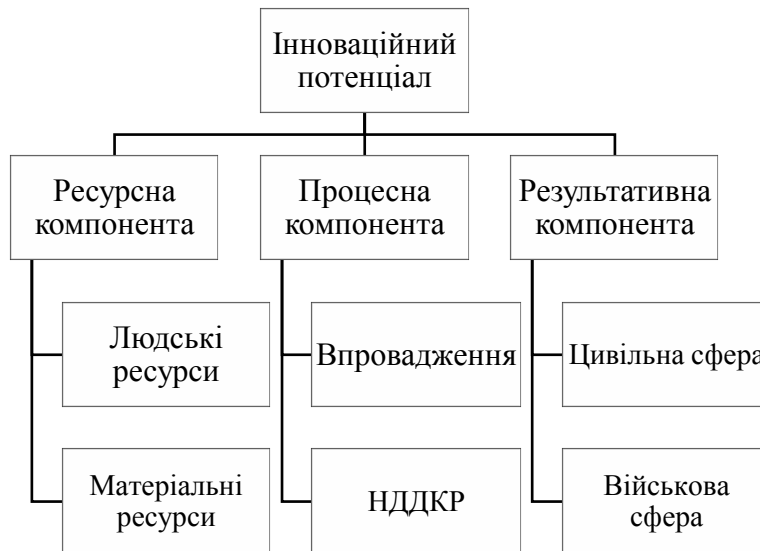

Рис. 3. Структура та компоненти інноваційного потенціалу в умовах війни

Інноваційний потенціал економічної системи в умовах війни включає [9]:

1. Науково-технічний потенціал — сукупність наукових знань, технологій, технічних рішень, які можуть бути мобілізовані для вирішення завдань воєнного та цивільного характеру.
2. Кадровий потенціал — людські ресурси, здатні генерувати інновації та адаптувати існуючі технологічні рішення до вимог воєнного часу.
3. Фінансовий потенціал — можливості фінансування інноваційної діяльності з різних джерел (державний бюджет, приватні інвестиції, міжнародна допомога).

4. Інфраструктурний потенціал — сукупність матеріально-технічних, інформаційних та організаційних структур, що забезпечують інноваційну діяльність.
5. Інституційний потенціал — система формальних та неформальних інститутів, що регулюють інноваційну діяльність в умовах війни.

Важливою характеристикою інноваційного потенціалу в умовах війни є можливість його спостереження та вимірювання [10]. Із практичної точки зору, управління інноваційним потенціалом вимагає: по-перше, наявності механізмів впливу на параметри його стану та розвитку; по-друге, наявності достатніх ресурсів для переорієнтації інноваційної діяльності на досягнення цілей воєнного часу.

Вимога спостережуваності інноваційного потенціалу полягає у наявності та доступності інформації, яка необхідна для управління інноваційними процесами. В умовах війни ця вимога суттєво ускладнюється через високий рівень невизначеності, інформаційні асиметрії, обмеження у доступі до даних з міркувань безпеки тощо.

Вплив трансферу технологій на приймаючі регіони. Аналіз впливу трансферу технологій на економіку приймаючих регіонів демонструє позитивні зміни за кількома напрямками (рис. 4).

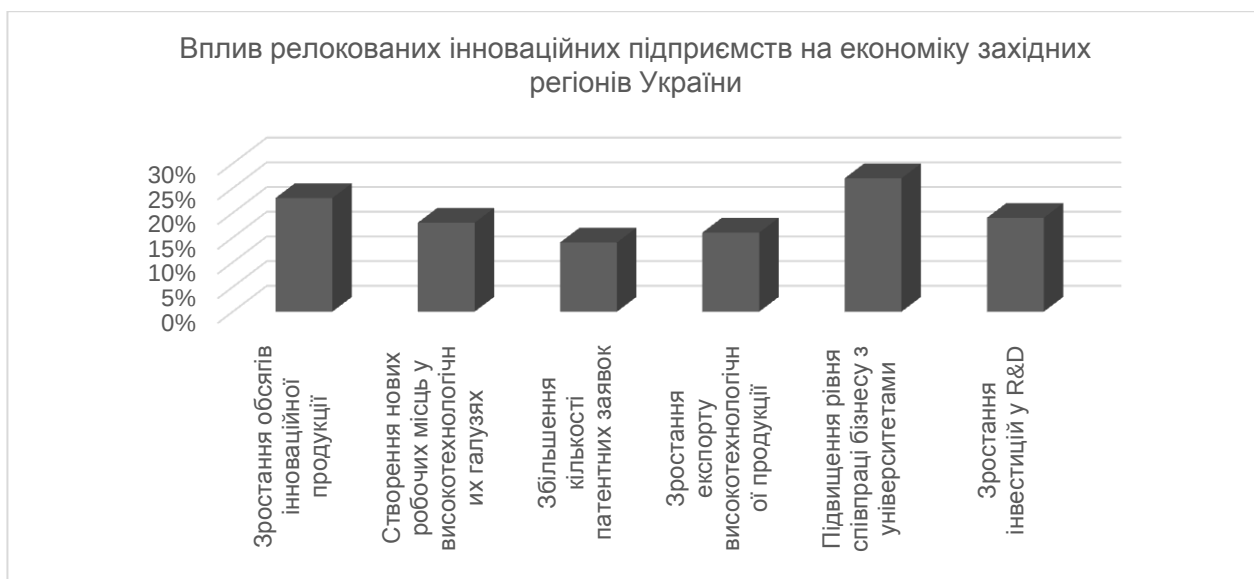

Рис. 4. Вплив релокованих інноваційних підприємств на економіку західних регіонів України

Особливо відчутним є вплив релокованих підприємств на розвиток інноваційної екосистеми західних регіонів. За 2022-2024 роки у Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях було створено 12 нових технопарків, 8 інноваційних хабів та 6 центрів трансферу технологій, що стало результатом співпраці релокованих компаній з місцевою владою, бізнесом та освітніми закладами [5].

Державна підтримка та інвестиції. Уряд України впровадив низку заходів для підтримки релокованих підприємств, зокрема надання безповоротної фінансової допомоги, ваучерів на сертифікацію продукції та участь у міжнародних виставках (табл. 3).

Грантова програма для переробних підприємств «Новий рівень» у межах програми «єРобота» надає бізнесу можливість отримати фінансову підтримку для розвитку своїх компаній. Основними умовами програми є обов'язок створення нових робочих місць та співфінансування проєкту. Отримувач гранту має забезпечити створення до 25 робочих місць, а співфінансування розподілено за схемою: отримувач повинен внести 50 % власних коштів, а держава надає решту 50 % як грант. Для підприємств, що працюють на деокупованих територіях, співфінансування становить 20 % від підприємця та 80 % від держави. Завдяки грантовій підтримці бізнес здатний створити до 20 тис. нових робочих місць у переробній та суміжних галузях промисловості.

Таблиця 3. Основні заходи державної підтримки релокованих підприємств

Захід	Опис
Безповоротна фінансова допомога	100 тис. грн, додатково 100 тис. грн за створення ≥ 20 робочих місць
Ваучери на сертифікацію продукції	Сертифікація національна та міжнародна
Ваучери на маркетингові цілі	Розробка бренду, логотипу, дизайну упаковки
Ваучери на участь у закордонних виставках	Оренда виставкових площ, представлення товарів і послуг

Виклики та перспективи інтеграції релокованих інноваційних підприємств. Незважаючи на позитивну динаміку, процес інтеграції релокованих інноваційних підприємств у економіку західних регіонів супроводжується низкою викликів (табл. 4) [4, 5, 6].

Таблиця 4. Основні бар'єри інтеграції релокованих підприємств

Категорія бар'єрів	Конкретні проблеми	Частка підприємств, що зіткнулися з проблемою
<i>Інфраструктурні</i>	Нестача відповідних виробничих приміщень	73%
	Недостатня потужність енергомереж	64%
	Обмеження логістичної інфраструктури	58%
<i>Кадрові</i>	Дефіцит кваліфікованих працівників у регіоні	69%
	Складнощі з переміщенням ключових співробітників	51%
	Різниця в корпоративній культурі	37%
<i>Фінансові</i>	Висока вартість релокації	82%
	Обмежений доступ до кредитних ресурсів	75%
	Витрати на адаптацію до нового регіону	63%
<i>Адміністративні</i>	Бюрократичні процедури	45%
	Відмінності в регіональних регуляторних практиках	32%
	Земельні питання	29%

Стратегічні напрямки максимізації позитивних ефектів. Для забезпечення ефективної інтеграції релокованих інноваційних підприємств та максимізації їхнього внеску в розвиток приймаючих регіонів доцільно реалізувати наступні стратегічні ініціативи [4-7]:

1. Створення спеціалізованих індустріальних парків для релокованих підприємств з відповідною інфраструктурою та податковими стимулами.
2. Розробка регіональних програм підтримки трансферу технологій, що включатимуть грантове фінансування спільних проєктів між релокованими та місцевими підприємствами.
3. Формування регіональних центрів компетенцій на базі місцевих університетів з залученням фахівців з релокованих підприємств.

4. Запровадження механізмів фінансової підтримки для релокованих інноваційних підприємств, зокрема через компенсацію частини витрат на переміщення та запуск виробництва.
5. Розвиток міжрегіональної співпраці між західними областями для оптимізації розміщення релокованих підприємств та запобігання регіональній конкуренції за інвестиції.

За оцінками експертів [6], реалізація цих ініціатив дозволить збільшити внесок релокованих інноваційних підприємств у ВРП західних областей на 5-7% до кінця 2025 року.

Висновки. Вимушена релокація підприємств внаслідок російського вторгнення призвела до суттєвого перерозподілу інноваційного потенціалу України із східних та центральних регіонів до західних областей. Найбільшими донорами інноваційного потенціалу стали Харківська, Донецька, Луганська, Запорізька та Дніпропетровська області, тоді як основними реципієнтами виступили Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Тернопільська області.

Трансфер технологій, що супроводжує процес релокації, позитивно впливає на інноваційний розвиток приймаючих регіонів, що проявляється у зростанні обсягів інноваційної продукції, створенні нових робочих місць у високотехнологічних галузях та підвищенні експортного потенціалу. Для максимізації позитивних ефектів від перерозподілу інноваційного потенціалу необхідно впроваджувати стратегічні ініціативи на державному та регіональному рівнях, спрямовані на підтримку релокованих підприємств та сприяння трансферу технологій.

Література

1. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю. Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2010. 432 с.
2. Міністерство економіки України. Аналітичний звіт щодо релокації підприємств в Україні у 2022-2023 роках. Київ: МЕУ.

3. Державна служба статистики України. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: статистичний збірник. Київ: Держстат. 2024.
4. Мангушев Д.В., Будріс Т.І., Калініченко В.В. Релокація бізнесу в умовах війни. Економіка та управління підприємствами. 2023. № 76. С. 119-124.
5. Карпенко А. В. Трансфер технологій: сутність та тенденції в Україні. Сталий розвиток економіки. 2016. № 1(30). URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/432/415>
6. Інноваційний розвиток західних областей України: вплив релокованих підприємств. Регіональний центр економічних досліджень. Львів: РЦЕД. 2024.
7. Бар'єри та можливості для релокованих підприємств: результати опитування. Асоціація релокованого бізнесу України. Київ: АРБУ. 2023.
8. Національний інститут стратегічних досліджень. Заходи підтримки промисловості України під час повномасштабної війни. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/zakhody-pidtrymky-promyslovosti-ukrayiny-pid-chas-povnomasshtabnoyi-viyny>
9. Гречко А.В., Джумакеєва Д.Д. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств в Україні в воєнний та поствоєнний період. 2022. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/259798>
10. Козловський С. В. Роль стратегічного економічного потенціалу в управлінні факторами розвитку сучасних економічних систем. Економіка та держава. 2010. №2. С.55-58.

References

1. Kozlovs'kyj, S.V. (2010), Upravlinnia suchasnymy ekonomichnymy systemamy, ikh rozvytkom ta stijkistiu [Management of modern economic systems, their development and sustainability], Merk'iuri-Podillia, Vinnytsia, Ukraine.
2. Ministry of Economy of Ukraine (2024), Analitychnyj zvit schodo relo-katsii pidpriemstv v Ukraini u 2022-2023 rokakh [Analytical report on the relocation of enterprises in Ukraine in 2022-2023], MEU, Kyiv, Ukraine.

3. State Statistics Service of Ukraine (2024), Innovatsijna diial'nist' promyslovykh pidpriemstv Ukrainy [Innovative activities of industrial enterprises of Ukraine], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
4. Manhushev, D.V., Budris, T.I. and Kalinichenko, V.V. (2023), "Business relocation in wartime", Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy, vol. 76, pp. 119-124.
5. Karpenko, A.V. (2016), "Technology transfer: essence and trends in Ukraine", Stalyj rozvytok ekonomiky, vol. 1(30), available at: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/432/415> (Accessed 15 Apr 2025).
6. Rehional'nyj tsentr ekonomichnykh doslidzhen' (2024), Innovatsijnyj rozvytok zakhidnykh oblastej Ukrainy: vplyv relokovanykh pidpriemstv [Innovative development of western regions of Ukraine: the impact of relocated enterprises], RtsED, L'viv, Ukraine.
7. Asotsiatsiia relokovanooho biznesu Ukrainy (2023), Bar'ieri ta mozhlyvosti dlia relokovanykh pidpriemstv: rezul'taty opytuvannia [Barriers and opportunities for relocated enterprises: survey results], ARBU, Kyiv, Ukraine.
8. NISS (2023), "National Institute for Strategic Studies. Measures to support Ukrainian industry during a full-scale war", available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/zakhody-pidtrymky-promyslovosti-ukrayiny-pid-chas-povnomasshtabnoyi-viyny> (Accessed 15 Apr 2025).
9. Hrechko, A.V. and Dzhumakieieva, D.D. (2022), "Investment support for innovative development of enterprises in Ukraine during war and post-war period", available at: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/259798> (Accessed 15 Apr 2025).
10. Kozlovs'kyj, S.V. (2010), "The role of strategic economic potential in managing the factors of development of modern economic systems", Ekonomika ta derzhava, vol. 2, pp. 55-58.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2025 р.